

Зоря Полтавщини

25 вересня 2015 року

Ольга Коваленко

Анатолій КРИМ: “Вистава у Полтаві – для мене якоюсь мірою виклик. Адже в моїй творчій біографії це – перша п’єса, де головним героєм є історична особа”

Незабаром, 14 і 15 жовтня, на сцені Полтавського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. М.В. Гоголя відбудеться прем’єра за п’єсою відомого письменника, заслуженого діяча мистецтв України Анатолія КРИМА “Остання любов гетьмана”. Саме ця непересічна подія і стала приводом для запрошення драматурга до розмови.

– Пане Анатолію, полтавський театр для Вас – ще незвідана територія. Ми вдячні, що саме гоголівцям випала честь зробити першопрочитання Вашої п’єси “Остання любов гетьмана”. Чому саме Полтава? Це пов’язано з головним героєм п’єси?

– Не тільки. Років шість-сім тому я познайомився з директором вашого театру паном Андрієнком. Ми обидва були членами журі міжнародного театрального фестивалю в Ялті. З ранку до вечора Олексій

Миколайович розповідав нам про свій театр. Інших тем у нього, схоже, не було. А коли закінчувалось спілкування з колегами, він увесь час ходив з мобількою біля вуха і керував театром на відстані. Звичайно, такому директору можна довірити свою "дитину". Хоча я згадую про це в жартівливому тоні, але це – правда. Ми багато говорили з ним про п'єсу, яку б театр хотів бачити на своїй сцені. І, звичайно, розмови мимоволі кружляли навколо такої яскравої постаті, як Іван Степанович Мазепа. Тож вважайте пана Андрієнка хрещеним батьком цього твору.

– Створювати п'єси на історичну тематику – це дуже ризикована справа. Багато версій, багато історичних фактів, які суперечать один одному. А як створювалась п'єса про Мазепу?

– Дійсно, про Мазепу залишилось дуже мало історичних документів, адже архів його було втрачено. Що відомо достеменно – це листування Івана Степановича і Мотрони Кочубей, суперечливі спогади сучасників і безліч фальсифікацій. Там, де не вистачає доведених історією і архівами фактів, обов'язково з'являються версії, іноді фантастичні. Росіяни та деякі з наших співвітчизників вважають Мазепу зрадником, дехто вважає його героєм, який послідовно йшов до своєї мети. Але я не думаю, що однієї трактовки такої видатної особистості могли б зацікавити Пушкіна, Байрона, Гюго, Словацького, композиторів Ліста, Чайковського – всіх не перелічити. Мені Мазепа цікавий як непересічна складна людина, як постать, що не вкладається у вимір свого часу.

– Ставлення автора прочитується в назві його твору, але хотілося б трохи відкрити завісу для глядача і з'ясувати, який Ваш Мазепа?

– Перш за все він – багатогранна особистість, яка випередила свій час. Навіть прихильність царя Петра до гетьмана Мазепи я пояснюю тим, що Мазепа був європейським еталоном, про який російський цар мріяв, виринаючи бороди у своїх бояр. Я вже не кажу, що без підтримки українського козацтва не бачив би Петро Перший царського трону. Думаю, що прихильність Петра до керманича українського козацтва була продиктована тим, що він вільно розмовляв багатьма європейськими мовами, мав неабиякий художній смак, сприяв розвитку мистецтв, будував храми Божі й подобався жінкам... Серед десятків очільників українського краю він був єдиним, хто наважився на вчинок. І те, що він наважився перескочити цю прірву занадто пізно, говорить не про його стратегічні прорахунки, а про його чесність. Якщо дослідити навіть маленькі клаптики тієї епохи, стане зрозуміло, що між Мазепою і Петром було укладено, як сьогодні кажуть, "джентльменську угоду". Петро визнає автономію України, а Мазепа підтримує всі його справи. Коли військо Петра було вщент розбите під Нарвою, то вийти з-під опіки московитів і спробувати створити незалежну Українську державу було на відстані одного кроку, Мазепа на це не пішов. Можна лише додати "на жаль". Але він був лицарем, який міцно тримав слово честі. Навпаки, він допоміг Петрові підвестися на ноги, вимагаючи тільки одного: Правобережна і Лівобережна Україна залишиться неподільною. Але у сприятливий для себе момент Петро за спиною Мазепи обіцяє польській

короні Правобережну Україну, а до того крок за кроком знищує козацькі вольності, нав'язує на українських землях російські закони і податки, заганяє козаків у регулярні полки царської армії. Виникає запитання: хто з них зрадник – Мазепа чи все ж таки російський цар Петро? Як не сумно, але лицарство Мазепи зіграло з ним злий жарт, і стрибок через прірву, я маю на увазі перехід на бік Карла, був уже запізнитим. Узагалі коливання, нерішучість, спроби захватись від проблем у клопоті повсякденних справ – характерні риси Івана Степановича. В особистому житті він теж боявся перескочити прірву, закохавшись у дівчину, але злякавшись людських пересудів. А з цим втратив і кохання, і гетьманство, і Україну. Та, попри все, він залишився в історії як людина, здатна на такий вчинок, якому можуть заздрити всі інші гетьмани, включаючи Богдана Хмельницького. Ось ця внутрішня боротьба, душевна драма Мазепи і цікава митцям. А щодо історичної правди, якою інколи крутять, як циган сонцем, то скажу так: історію Англії, звичайно, вивчають за підручниками, але дух Англії – за п'єсами Шекспіра. В історика й у митця – різні цілі та різні шляхи.

– Чи доводилось працювати з режисером Сергієм Павлюком і чи є пропозиції від інших театрів щодо постановки цієї п'єси?

– Вважаю Сергія Павлюка одним із найцікавіших і найперспективніших режисерів України. Це не тільки моя думка, а й багатьох моїх колег. У нас з ним була дуже вдала співпраця в Миколаївському українському музично-драматичному театрі, і я дуже радий, що полтавський театр запросив саме пана Сергія на цю постановку. Звісно, інші театри просять дати їм п'єсу, але я хочу спочатку подивитись її першопрочитання на сцені полтавського театру. Можливо, режисерська версія виявиться настільки плідною, що доведеться вносити корективи і в текст п'єси. Взагалі і сама тема, і головний герой – це невичерпний пласт для творчого осмислення.

– Момент прем'єри дуже хвилюючий. Які особливі прем'єри Вашого творчого шляху? Наскільки важливою може стати прем'єра постановки "Остання любов гетьмана" у полтавському театрі імені Миколи Гоголя?

– Особливою прем'єрою, звичайно, була перша прем'єра. Я тоді ще був студентом і, коли їхав до Саратовського академічного театру на своє народження як драматурга, звичайно, хвилювався, чи стане театральна сцена моїм "робочим столом". Відтоді відбулася майже сотня прем'єр у різних театрах, у різних країнах. Є серед цих спогадів приємні, яскраві, а є і такі, які хотів би забути. Вистава у Полтаві – для мене якоюсь мірою виклик. Адже в моїй творчій біографії це – перша п'єса, де головним героєм є історична особа. І яка! Треба мати велике нахабство, щоб писати про Мазепу після Гюго або Байрона, але якщо думати тільки про це, то треба змінювати професію. Гадаю, останнє слово буде за найвищим судом драматурга – глядацькою залюю.